

הלכות תפלה קכהקכו

שנא

ומוכיר גלותם וממחר גאולתם ואמרו במדרש⁷ ובשתים יעופף מכאן תקנו לעוף אדם על גליו בשעה שאומרים קדוש קדוש קדוש ולא כאותם שדולגים וקופצים⁸ ויש מי שקבלה בידו⁹ שירים גופו ועקביו למעלה בברוך וימלוך כמו בקדוש.

ויש מי שהיה נוהג מטעם הידוע לו¹⁰ לברוע בברוך וימלוך ולקוף בשם ואין בזה משום איסור השתחוויה במקום שלא תקנו חכמים¹¹ כמו שאין איסור כבורע באמצע ברכות י"ח מטעם שנתבאר בס"י קי"ג¹².

ויוהר לבין גליו בשעה שאומר קדושה עם ש"ץ¹³ כמו שנתבאר בס"י צ"ה¹⁴:

ד' השומע קדושה במקום אחד ונכנס לבית הכנסת ומצא צבור אומרים קדושה חוזר ועונה עמוה¹⁵:

קכו דין ש"ץ שמעה וכו' ד' סעיפים:

א ש"ץ שמעה ודילג אחת מכל הברכות¹⁶ וכשמזכירין אותו יודע לחזור למקומו¹⁷ אין מסלקין אותו מן התיבה אלא חוזר למקום שמעה כמו יחיד המיועז¹⁸.

אבל אם דילג ברכת המינים מסלקין אותו מהתיבה מיד ואין ממתינים לו עד שיזכירוהו כי שמה נורקה בו מינות ואינו רוצה לקלל עצמו לכן דילג ברכה זו¹⁹ ומ"מ אין מסלקין אותו מלהיות ש"ץ משום פעם אחת²⁰ כיון שיש לומר שמעה.

ואם התחיל בה ושעה אין מסלקין אותו מהתיבה²¹ וכן אם דילג ראש הברכה וסיים חתימתה אין מסלקין אותו²² אלא חוזר לראש הברכה²³ וכן אם לא רצה לומר ולכופרים אלא ולמלשינים אין מסלקין אותו מפני שיש מקומות שאומרים לכתחלה ולמלשינים²⁴:

ב ש"ץ שמעה ואינו יודע לחזור למקומו²⁵ יעבור אחר תחתיו ולא יהיה סרבן באותה שעה כמו שנתבאר בס"י נ"ג²⁶ ומתחיל מתחלת הברכה שמעה זה²⁷ אם היה הטעות באמצעות ולא די שיחזור למקום שפסק ראשון מפני שאי אפשר לחלק ברכה אחת לשנים²⁸ ואם היה הטעות בג' ראשונות מתחיל בראש ובג' אחרונות מתחיל בעבודה²⁹. שג' ראשונות חשובות כאחת וכן ג' אחרונות כמו שנתבאר בס"י קי"ד³⁰:

ג שנתבארו דיניו לעיל ס"י קט"ד.
ד ברכות שם. מור וש"ע שם. מ"א ס"ק ב.
ה הרב רבינו יונה ברכות שם. לבוש ס"א.
ו מ"א שם. וראה פרישת את ב.
ז ברכות שם כמ, א. מור וש"ע שם.
ח מ"א ס"ק א. וראה ש"ת משפט צדק ח"ב ס"י מ.
ט וראה לעיל ס"י קד ס"ה.
י וז"ה בסידור.
יא משנה ברכות ד', א (עפ"י הרמב"ם ורשב"א שבסעף הקדום וש"ג). מור וש"ע ס"ב.
יב ס"ט.
יג וראה לקמן ס"י קכח ס"ב: לא הצריכנו לחזור לראש התפלה מפני מורה הציבור. ואם מעה בברכת יוצר, ע"י לעיל ס"י נ"ב ס"ה.
יד וראה תר"י ברכות שם.
טו רב הונא שם. מור וש"ע שם.
טז ס"ח וש"ג.

ל תחומא פ' צ"ג, יג הובא בברך הבית (כ"י). ט"ז שם. מ"א ס"ק ב.
לא מ"א שם.
לב ש"ת עניני תפלה (סדר"ה כ"פ און), הובא במ"א שם.
לג מגדני חזקוניק ה"ל תפלה (סוף אות ב).
לד מ"א בשם של"ה שם.
לה ס"ג.
לו שו"ע ס"ב. מ"א ס"ק ג בשם האר"י (פרי עין חיים שער חרות נעדרה. פ"ב. שער הכוונות ענין חרות העמידה רדוש ג).
לז מ"א וש"ג. ומנהג הב"ד לבנות הרגלים ע"י אחר האל הקדוש, וראה ס' המנהגים – חב"ד ע' 18.
לח השב"א בתשובה ח"א ס' רמב. תר"א ס"א.

סימן קכו

א ברכות כ"ט, א.
ב רמב"ם פ"י מנה"ל תפלה ה"ג (ראה ב"י). רשב"א ברכות שם. טור. שו"ע מ"א. וראה בסעף הבא.

שנב

הלכות תפלה קבורקבו

ג כל מקום שהיחיד חוזר ומתפלל ש"ץ חוזר ומתפלל אם טעה כמותו כשמתפלל בקול רם¹ חוץ משהחית של ראש חודש² או של שבת ויום טוב³ שאם טעה ש"ץ ולא הזכיר של ראש חודש⁴ או של שבת ויום טוב אין מחזירין אותו מפני מורח הצבור שהרי תפלת המוספין לפניו שהוא מוכיר בה של ראש חודש ושל שבת ויום טוב והוא שלא נזכר עד שהשלים תפלתו⁵ שדינו לחזור לראש ויש בזה מורח הצבור אבל אם נזכר קודם שהשלים תפלתו חוזר לעבודה אם הוא ראש חודש (או לברכה אמצעית של שבת ויום טוב⁶) שאין בזה מורח צבור כל כך⁷.

ויחיד שלא הזכיר ראש חודש כשהחית⁸ ונזכר אפילו אחר שהשלים תפלתו צריך לחזור אע"פ שתפלת המוספין לפניו ומו"מ אם לא חזר עד אחר שהתפלל מוסף א"צ שוב לחזור ולהתפלל שהחית⁹ שאין להחמיר בדיעבד ליחיד מלכתחלה לדיבים:

ד אם טעה ש"ץ כשהתפלל בלחש¹⁰ לעולם אינו חוזר ומתפלל שנית בלחש מפני מורח הצבור אלא סומך על התפלה שיתפלל בקול רם והוא שלא טעה בג' ראשונות שאם טעה בהן לעולם חוזר כמו שחזר היחיד¹¹ ויש מקילין אף בג' ראשונות¹² ויש לסמוך על דבריהם כשלא נזכר עד אחר שהשלים תפלתו שא"צ לחזור לראש מפני מורח צבור¹³ אבל אם נזכר קודם שהשלים אין בחזרתו מורח כל כך¹⁴:

קבו דין מודים דרבנן וכו' ג' סעיפים:

א כשנוע ש"ץ למודים שוחץ עמו הצבור¹⁵ ואפילו יחיד המתפלל י"ח צריך לשוח עמו אם הוא עומד כאמצע ברכה¹⁶ כמו שנתבאר בס' ק"מ¹⁷ כדי שלא יהא נראה כנזכר במי שהבידו משהחית לו ולא די בשהיה מועמט אלא כשיעור שאר שהחיתו¹⁸ שנתבאר בס' ק"ג¹⁹ ובלבד שלא ישחו יותר מדאי כמו שנתבאר שם.

ואומרים הצבור מודים²⁰ שהוא תוקן הרבה חכמים²¹ ונקרא מודים דרבנן²² ויש אומרים²³

סימן קבו

א ירושלמי ברכות פ"א ה"ה, הובא בר"ף מנ"ה דברכות. רבנ"ם פ"ט מנ"ה תפלת ה"ה. ראש פ"א דברכות סי' מו, ושם פ"ה סי' כב. מור וש"ע סי' א. וראה לעיל סי' קט ס"ב.ג.

ב מור.

ג ס"ב וש"ג.

ד מ"א ס"ק א בשם ב"י (ראה ב"ח ד"ה וזה, בהגנת הב"י סי' קנ). וראה עולת תמור ס"ק ב, פ"ו ס"ק א. ועי' ראב"ה ברכות סי' פה וס' גה.

ה ס"ד.

ו דמ"ח פ"ט מנ"ה תפלה ה"ה. שו"ע שם. וראה כ"י מירושלמי ברכות פ"א ה"ה.

ז סוטה ז' ע"א. מור וש"ע סי' ב.

ח כ"י בשם נמצאתי כתוב. לבוש סי' א. וראה מנ"ה שם. ט ראה שו"ת ה"ה מונאש סי' צנח. השלכת ברכות לר, ב. תוס' ברכות כא, ב ד"ה ע"ד.

י ירושלמי ברכות פ"א ה"ה. ראש הובא בטור (וראה גם רא"ש ברכות פ"ג סי' כ). וראה רשב"א ומאורי ברכות לר, ב.

יז רבנ"ם ה"ה תפלה פ"י ה"א וה"ב (וראה גם שם ה"ב לגי' המור בסוף המ"י, ובס"פ). מור וש"ע סי' ג.

יח ברכות ל, ב לפי ב"ח, הובא ברש"י ד"ה כצבור. ר"ף ברכות שם. רבנ"ם שם ה"ב. רא"ש ברכות פ"ד סי' ג. מור וש"ע שם. ראה (לענין יחיד) מור וש"ע סי' תכב ס"א.

יט מור בשם שמואל סי' יא. רמ"א שם. ראה (לענין יחיד) לקמן סי' רמב (שבת) וס' תפן סי' ו"ט.

כ ברייתא ברכות ג, ב.

כא הנהגות חייבוניות פ"י מנ"ה תפלה אות ג, בשם תשובת רש"י (סי' רנא). וראה רבנ"ם שם ה"ב. שכלי הלקט סי' קעא בשם רבינו שמואל. שו"ע סי' ג.

כב ראה לקמן סי' רסח.

כג לבוש סי' ג. וראה בסעף הבא.

כד נהוג שם ברכות ל, ב. מור וש"ע סי' תכב ס"א. לבוש מנ"ה סי' ג.

כה תשו' ח"ע מפאנו סי' כה, הובא במ"א ס"ק ג.

כו החכמים פ"י מנ"ה תפלה ה"ב. שו"ע ס"ד.

כז ראה גר"ת (ג"ג) הוב' ו' ע' ג. כח טור. וראה כל בו סי' יא. כס"ג ה"ה תפלה שם.

כט לבוש ס"ד. מ"א סי' ה.

ל ראה בסעף הקודם.